

De toekomst van de euro: het Florence-scenario

Posted on 29 mei 2021 by Sander Boon en Henk Krijnen

Op 9 mei ging het debat over de toekomst van Europa van start. De rol van de euro wordt bepalend. In deze serie drie scenario's. Eerder verschenen het inleidende artikel en besprekingen van de Charlemagne– en Westfalen-scenario's. Deze week: Het Florence-scenario.

*En: **Reageer**! Reacties op deze serie over de toekomst van de euro zijn welkom. Kijk verder onderaan dit artikel.*

Het 'mentale model'

Via het construeren van scenario's probeert men het contextuele krachtenveld beter te begrijpen, zo schreven we eerder. Het is echter ook een methodiek waarbij het voorstellingsvermogen van mensen wordt verruimd.

De grondlegger van de scenariomethodiek bij Shell, Pierre Wack, stelde dat het 'mentale model' van mensen goed functioneert in stabiele tijden. Het is echter niet

goed in staat om ontwikkelingen te duiden in tijden van verandering.

ECB-bestuurders zijn politieke functionarissen zonder aansprakelijkheid

Voor veel mensen, zowel toeschouwers, bestuurders en politici, is de euro nog steeds een monetair fenomeen, gemanaged door professionals. Door de vele crises is de eenheidsmunt echter van identiteit veranderd.

ECB-bestuurders zijn politieke functionarissen geworden zonder democratisch georganiseerde aansprakelijkheid. Dat heeft grote gevolgen voor de toekomst van de munt, de bestuurlijke toekomst van de EU en de sociale cohesie.

Scenario's kunnen deze dynamiek blootleggen en vooruitkijken naar alternatieve gebeurtenissen, het 'mentale model' wordt verruimd.

Het Florence-scenario

In het Florence-scenario zijn eveneens centripetale (federale) en centrifugale (eurosceptische) krachten werkzaam, maar daarnaast komt er een meer genuanceerde stroming op. Een stroming die zoekt naar een hybride model dat enerzijds een slagvaardige samenwerking op grensoverschrijdende dossiers borgt en een krachtige geopolitieke positie kan markeren, maar anderzijds de grote economische en culturele verschillen tussen de lidstaten erkent. Het adagium is 'eenheid in verscheidenheid'.

Voor de euro betekent dit dat deze blijft bestaan, zij het in aangepaste vorm. De munt wordt aangevuld met nieuwe nationale, regionale en private digitale munten. Meer decentraal gerichte organisatievormen staan aan de basis van een economische opleving en sociale stabiliteit.

De economische en sociale ontwikkelingen (inclusief migratie) binnen de EU (1)

De coronacrisis blijft nog jaren naijlen. De coronafondsen van de EU bieden enig soelaas. De overheidsprogramma's zijn redelijk effectief maar toch loopt de werkloosheid in veel landen op. De economische stagnatie doet pijn, met name in

de zuidelijke landen die door het traag op gang komen van het toerisme extra getroffen worden.

Het herstel vindt plaats op basis van een inspirerende duurzaamheidsagenda. Naast het ter hand nemen van de energietransitie wordt een plaats ingeruimd voor initiatieven die passen in een kringloopeconomie. De afhankelijkheid van mondiale transportbewegingen vermindert.

De migratieproblematiek keert terug maar wordt door gezamenlijk optreden van de Commissie en de Raad het hoofd geboden. Opvang in de regio en het terugkeerbeleid lijken eindelijk enigszins te gaan werken, waardoor het toelaten van echte vluchtelingen geen al te grote controverses meer oplevert.

De schuldenproblematiek en het monetaire beleid (2)

Schulden van landen worden problematisch. Dit leidt niet tot een grote, chaotische crisis maar wel tot een steeds terugkerend zwaar thema op de eurotoppen.

Alle ideeën voor een vervolmaking van de monetaire unie stuiten echter op verzet van enkele noordelijke landen. Hun parlementen vrezen een verdere versterking en institutionalisering van een transferunie.

Het meer en meer verschijnen van alternatieve munteenheden, zoals de 'Diem' van Facebook, de crypto-valuta en de experimenten met regionale digitale munten, doet het idee groeien dat digitale munten als basis voor transacties binnen een afgebakend ecosysteem, virtueel maar ook fysiek, daadwerkelijk kunnen gedijen.

Digitale euro geschraagd met monetair goud

Er is geen uitweg uit de schuldenproblematiek. Bovendien ziet de ECB de gewenste eurobonds niet van de grond komen. Bij ongewijzigd beleid zal de euro op de klippen lopen.

De ECB besluit dan ook tot een andere strategie, binnen haar mandaat. De digitale euro wordt versneld geïntroduceerd. Omdat de bankbalans vol staat met slechte leningen door de QE-opkoopprogramma's en de noodleningen aan commerciële

banken, besluit ze de digitale euro te schragen met monetair goud. Omdat de internationale rol van de dollar sterk is verzwakt, volgen andere belangrijke landen dit voorbeeld.

De mondiale geopolitieke ontwikkelingen en spanningen (3)

In de VS blijft het Trumpisme springlevend, het vergroot de spanningen tussen bevolkingsgroepen. Dit betekent dat ook Biden enige afstand houdt van Europa. De Obama-tijden herleven niet.

De coronacrisis heeft het centrale belang van de chipindustrie op de kaart gezet. China's manoeuvres richting Taiwan zijn er dan ook vooral op gericht om controle te krijgen over de Taiwanese chipindustrie. Deze leiden tot grote zorgen in het Westen en nieuwe initiatieven voor een grotere productie-onafhankelijkheid.

Trend naar decentralisering

Groot-Brittannië ontworstelt zich als eerste land glorieus aan de coronacrisis. Het herstel van de economie laat echter op zich wachten. Na forse krimp als gevolg van brexit, omarmt London City de snelgroeiende wereld van crypto-valuta. Het wordt met deze zet weer een belangrijk financieel centrum.

Het Schotse streven naar volledige onafhankelijkheid sneeft, maar Schotland weet zijn regionale gedeeltelijke onafhankelijke status te versterken. Ook Catalonië en Lombardije worden onafhankelijker. Het versterkt de trend naar decentralisering in Europa.

De mate van EU-gezindheid van de bevolkingen in de eurozone en het resulterende politieke spectrum (4)

Hoewel het op 9 mei 2021 begonnen debat over de toekomst van Europa in eerste instantie het karakter heeft van het masseren der geesten richting 'meer EU', ontluiken er ook discussies over alternatieve modellen.

Dat de geopolitieke context en de grensoverschrijdende problematiek baat heeft bij

een gezamenlijke aanpak staat voor velen buiten kijf. Toch laten hier en daar creatieve denkers van zich horen die de tunnelvisie van zowel de federalisten als de eurosceptici ter discussie stellen.

Derde weg

Er komt meer oog voor de implicaties van de grote verschillen in economische ontwikkeling en bestuurscultuur. Gevolg is dat er een derde stroming ontluikt die een middenweg zoekt tussen het fanatieke federalisme en het nihilisme van sommige eurosceptici.

De populistische partijen blijven actief maar zien hun opmars verzanden. De federatief georiënteerde partijen zien hun aanhang slinken.

De effectiviteit van de politieke besluitvorming op de nationale niveaus en in het Brusselse (5)

De Commissie heeft laten zien dat ze een aantal dossiers goed heeft aangepakt. Voor eenieder is de meerwaarde van samenwerking en coördinatie evident. Toch houdt de Raad vast aan een dominante rol van de gezamenlijke lidstaten.

De Nederlandse regering stelt vast dat ze enkele grote en belangrijk spelers op cruciale mondiale strijdtonelen, zoals de energietransitie en chipfabricage, op haar grondgebied heeft; Duitsland heeft haar omvang en krachtige industrie. In het algemeen zijn de noordelijke landen goed uit de coronacrisis te komen.

Dit tezamen geeft hen een grote stem in het hanteerbaar maken van de schuldenproblematiek. Ze halen plannen voor een verdere uitbreiding en het permanent maken van de coronafondsystematiek onderuit en smoren pogingen van de Commissie en de zuidelijke landen om verdere stappen te zetten richting schuldendeling en eurobonds.

De tijd is rijp voor een gedifferentieerde insteek

Ook in het Florence-scenario krijgt de EU te maken met de schuldenproblematiek, zij het niet in de vorm van een crisis. Hoewel ook nu de neiging bij de federalisten is om aan te dringen op een verdere centralisering, is in dit scenario de reactie van enkele landen, die gezamenlijk een doorslaggevende stem hebben, anders.

De waarde van een nauwe samenwerking op geopolitieke en andere dossiers wordt onderkend. Maar ook wint de positie terrein dat de EU alleen een bloeiende economie zal kennen als het economische en monetaire beleid meer gedifferentieerd wordt.

Euro wordt een ankervaluta

De ECB ziet meerdere bedreigingen op de euro afkomen – slechte schulden, gebrek aan centrale krachten, opkomst private crypto-valuta – en besluit de euro op andere leest te schoeien. De euro wordt in deze vorm een 'stablecoin' met monetair goud als onderliggende waarde.

Hiermee kan het de concurrentie met opkomende private crypto-valuta aangaan. Slechte schulden blijven op de balans van de ECB staan, maar omdat de goudprijs sterk is opgewaardeerd – zoals centrale banken dat in het verleden vaker hebben gedaan – zijn die gedecimeerd.

De euro wordt een ankervaluta. Nationale en regionale munten kunnen nu worden ingevoerd en gekoppeld aan de euro, waardoor weer een eigen monetair beleid kan worden gevoerd. Het maakt de weg vrij naar een meer gedecentraliseerde economie waarin landen en regio's wel nog met elkaar samenwerken op vlakken waar dat nuttig en noodzakelijk is.

'Charlemagne' het meest waarschijnlijk?

Resumerend: in het Charlemagne-scenario schraagt de euro een federale EU. In het Westfalen-scenario komt er een schuldencrisis voordat het euro-raamwerk voltooid is: de euro valt.

In dit derde en laatste deel (het Florence-scenario) schetsen we een alternatieve toekomst die een plausibele is, omdat diverse in die richting wijzende technologische, sociale en politieke krachten onderhuids al vorm beginnen te krijgen.

Het meest waarschijnlijke scenario is echter 'Charlemagne', de eenwording. Er is zo veel politiek kapitaal in geïnvesteerd, dat het inderdaad bijna als 'alternativlos' kan worden bestempeld. Toch kunnen we de andere scenario's ook niet uitsluiten.

Omdat het denken in scenario's bij uitstek een raamwerk biedt voor geobjectiveerde discussie, zijn we zeer geïnteresseerd in de reflecties van de lezers van Wynia's Week. Men kan reageren door een mail te sturen naar euro@scenexus.nl of door gebruik te maken van het formulier te bereiken via deze webpagina. De deadline voor reacties is woensdag 2 juni 12 uur. In een volgend artikel zullen we de reacties samenvatten.